

მარიამ ლორთქიფანიძე

რამდენიმე მოგონება ივანე ჯავახიშვილზე

1939 წლის პირველ სექტემბერს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ისტორიის ფაკულტეტის პირველი კურსის რამდენიმე სტუდენტმა (ოთარ ჯაფარიძე, შემდეგში ცნობილი ქართველი არქეოლოგი, წლების მანძილზე ამ უნივერსიტეტის არქეოლოგიის კათედრის გამგე, გივი კილურაძე, აგრეთვე იმავე უნივერსიტეტის ევროპის ისტორიის კათედრის გამგე წლების მანძილზე, მე...) დავიწყეთ ცხრილში ივ. ჯავახიშვილის ლექციების ძებნა და ვერ აღმოვაჩინეთ (ივ. ჯავახიშვილი იმ დროს ისტორიის ფაკულტეტზე ლექციებს III კურსიდან იწყებდა), მაგრამ მივაკვლიეთ, რომ ის იურისტებს უკითხავდა ლექციებს სამართლის ისტორიაში, მივედით და ვთხოვეთ სტუდენტებს დაერთოთ ჩვენთვის ამ ლექციებზე დასწრების უფლება.

ბ-ნი ივანე შემობრძანდებოდა ხელში დიდი შავი პორტფელით, ამოალაგებდა ბარათების დასტას ამონაწერებით სამართლის ძეგლებიდან (ბაგრატის, ბექა-აღბუღას, ვახტანგის თუ სხვა) და შემდეგ ვრცლად განიხილავდა მათ მონაცემებს, ან ჯერ წარმოადგენდა დებულებას, რომელსაც შემდეგ ასაბუთებდა სამართლის ძეგლების მონაცემებზე დაყრდნობით. მართალია, ჩვენ ქართული სამართლის ისტორიის შესახებ ბევრი არაფერი ვიცოდით, ზოგი რამის გაგება გვიჭირდა, მაგრამ ლექციებს დიდი ინტერესით ვისმენდით. ბ-ნი ივანე ლექციების შემდეგ იტოვებდა რამდენიმე წუთს შეკითხვებისთვის. სტუდენტებს ძალიან საინტერესო შეკითხვები ჰქონდათ, არა მხოლოდ ქართული სამართლის, არამედ, საერთოდ, სამართლის ისტორიიდან, რაზეც ივ. ჯავახიშვილი ამომწურავ პასუხებს იძლეოდა, ხანდახან მსჯელობა შესვენების დროსაც გრძელდებოდა. ივ. ჯავახიშვილის თხოვნით, შეკითხვებს

წერილობითი ფორმით აძლევდნენ და ის მათ ხმაძაღლა კითხულობდა. ერთხელ მან მიიღო ასეთი შეკითხვა: სტალინური მოძღვრების თანახმად, ქართველები ერად XIX საუკუნის 60-იან წლებში ყალიბდებიან, თქვენ კი საიდან იწყებთ ქართველი ერის ისტორიასო. აუდიტორიაში სამარისებული სიჩუმეა. ივ. ჯავახიშვილმა მიღებული წერილი წვრილად დახია, მერხზე დაყარა, ჩააწყო პორტფელში თავისი საბუთები და უხმოდ გავიდა. გამოვედით ჩვენც, აგვიტყდა მე და ჩემს მეგობრებს კამათი, რატომ არ გასცა პასუხი. ბიჭები ამბობდნენ, რომ ეს იყო ყველაზე სწორი პასუხი, მე აღშფოთებული ვიყავი, რატომ არ უპასუხა, მე გვიან მივხვდი, რომ ჩემი მეგობრები მართლები იყვნენ – ეს იყო ერთადერთი სწორი პასუხი. შემდეგ ჩვენ ერთმანეთს ვეკითხებოდით, დააპატიმრებდნენ ივანე ჯავახიშვილს, გააგდებდნენ უნივერსიტეტიდან? (ეს ხომ ჩვეულებრივი მოვლენა იყო მაშინ), მაგრამ ამ დროს ივანე ჯავახიშვილი უმაღლესი საბჭოს დეპუტატი, სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი იყო, მომხდარზე რეაგირების შესახებ არაფერი გაგვიგია ლექციები ჩვეულებრივ გრძელდებოდა.

განსაკუთრებული იყო საზოგადოების დამოკიდებულება ჩვენი უნივერსიტეტის და პირადად ივანე ჯავახიშვილისადმი. ოჯახში არაერთგზის გამიგონია: ვანო ჯავახიშვილმა ეს სთქვა, ეს გააკეთა. უნივერსიტეტის პირდაპირ მეორე მხარეს იყო საკმაოდ მოზრდილი მინდორი, სადაც მამას ხანდახან მე და ჩემი ძმა მოვყავდით, მოგვქონდა ბურთი, პატარა კალათი, საუზმე. როდესაც უნივერსიტეტს მიუვახლოვდებოდით, მამა, თუ ქუდი ეხურა, აუცილებლად მოიხდიდა, თუ არა, თავს დახრიდა და ეს, მიუხედავად იმისა, რომ მას ეს უნივერსიტეტი არ დაუმთავრებია. ის მოსკოვის რომელიღაც ტექნიკურ უმაღლეს სასწავლებელში სწავლობდა. მაშინ მე ამას ვერ გავაცნობიერებდი, გვიან მივხვდი, რომ ეს იყო იმდროინდელი ქართული ინტელიგენციის დამოკიდებულება უნივერსიტეტისა და მისი დამაარსებლისადმი.

როგორც ცნობილია, ის მოხსენების კითხვის დროს გარდაიცვალა ხელოვნების მუშაკთა სახლში, სოლოლაკში. საღამო ხანს დედა მეუბნება, წავედით, გარდაიცვალა ვანო ჯავახიშვილი, ჩვენ ვერაზე

ვცხოვრობდით, საიდან გაიგო, არ ვიცი. დაახლოებით ზემელს რომ მივუახლოვდით, ქუჩაში ხალხი იყო გამოსული და გარინდებული იდგა. დასაფლავების დღეს მე და ჩემი მეგობარი და კურსელი ნიკო ქანთარია, გამოსვენებამდე დაახლოებით ერთი საათით ადრე, წავედით, გვეგონა, დროზე მივიდოდით, ჩვენ ახლოს, იქვე, ვერაზე ვცხოვრობდით, მაგრამ წყნეთის ქუჩა ასევე ხალხით იყო გავსებული, სრული სიჩუმე სუფევდა. დიდი გაჭირვებით მივაღწიეთ უნივერსიტეტის ეზოს ღობემდე. გამოასვენეს მიცვალებული და ირგვლივ ქვითინი ატყდა, ხმაძალა ტირობენ ხანში შესული ქალები და მამაკაცები, ტირობენ ახალგაზრდებიც, ვტიროდით ჩვენც.

საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ საქართველოში დაიწყო ბრძოლა ჩვენი უნივერსიტეტის და ძირითადად ივანე ჯავახიშვილის წინააღმდეგ. 1925 წელს ივანე ჯავახიშვილი გამოვიდა მთავრობის დადგენილების წინააღმდეგ, რომელიც უნივერსიტეტის ავტონომიას აუქმებდა, 1926 წელს ის გადააყენეს რექტორობიდან.

30-იან წლებში საბჭოთა კავშირში დაიწყო ბრძოლა ძველი პროფესურის წინააღმდეგ, და 1931 წელს მას დაატოვებინეს უნივერსიტეტი ე.წ. „კონდრატიეშჩინას“ მავნებელთა ჯგუფის თანამოაზრობის ბრალდებით. 1933 წელს აღადგინეს უნივერსიტეტში საქართველოს ძველი ისტორიის კათედრის გამგედ.

1930 და 1936 წელს უნივერსიტეტში ორჯერ მოეწყო „სამსჯავრო“ უნივერსიტეტში მოღვაწე იმ პროფესურის წინააღმდეგ, რომელთაც ბრალად ძველი ნაციონალისტურ პოზიციებზე დგომა ედებოდათ, რომელთაც ვერ შეძლეს მოწინავე საბჭოურ იდეოლოგიაზე გადასვლა. ორივე სხდომაზე კრიტიკის მთავარი ობიექტი ისტორიკოსები, განსაკუთრებით ივ. ჯავახიშვილი და მისი მოწაფეები, სიმონ ჯანაშია და ნიკო ბერძენიშვილი იყვნენ.

1930 წელს მომხსენებელი იყო უნივერსიტეტის რექტორი ივ. ვაშაყმაძე, ხოლო 1936 წელს კ. ორაგველიძე (შემდეგ ორივე დახვრეტილ იქნა).

ს. ჯანაშია და ნ. ბერძენიშვილი წინაშე რთული ამოცნა იდგა:

მათ უნდა გადაერჩინათ სკოლა, პირადად ივანე ჯავახიშვილი და გადაერჩინათ საკუთარი თავი.

ივანე ჯავახიშვილის ამ სამსჯავროს შესახებ ქართულ საზოგადოებაში დიდი მითქმა-მოთქმა იყო და შეიძლება ითქვას, ახლაც გრძელდება, ამტყუნებდნენ ივანე ჯავახიშვილის მოწაფეებს, განსაკუთრებით ს. ჯანაშიას, რომ ისინი გაემიჯნენ თავის მასწავლებელს, თვით ივანე ჯავახიშვილი თავის მეგობარს გულისტკივილით წერს, რომ ის არც მისმა მოწაფეებმა დაინდეს. მე მახსოვს 1936 წლის სხდომა და მასთან დაკავშირებული მსჯელობა ჩვენს ოჯახში. მამაჩემი და დეაჩემის მამიდაშვილი ცნობილი იურისტი კოკი აბაშიძე (რომელიც შემდეგ დახვრიტეს) საუბრობდნენ და კოკი აბაშიძემ თქვა, რომ მას უთხრა იმ სხდომის ერთმა მონაწილემ, პიროვნებამ, რომელსაც ის ენდობოდა, რომ კრებიდან გამოსული ხმები განსაკუთრებით მძიმე ბრალდებას უყენებდნენ სიმონ ჯანაშიას, ალბათ იმიტომ რომ, ან ს. ჯანაშიას პირადად მტრებმა გამოიტანეს ასეთი ამბავი და მიუტანეს ივ. ჯავახიშვილს, ან სიმონ ჯანაშიასგან ყველაზე მეტს მოითხოვდნენ.

2004 წელს გამოქვეყნდა ამ ორი სხდომის სტენოგრაფიული ანგარიში, „ივანე ჯავახიშვილი ტირანიის სამსჯავროს წინაშე“, ლოკუმენტები და მასალების შემდგენლები: ვახტანგ გურული და მერაბ ვაჩნაძე. მთავარი ბრალდება, რომელსაც ივანე ჯავახიშვილს უყენებდნენ ისაა, რომ მისი რექტორობის დროს უნივერსიტეტში არ წაკითხულა მარქსისტული თვალსაზრისის არც ერთი მოხსენება, რომ ქართული ისტორიოგრაფიის მთავარი წარმომადგენელი, ივანე ჯავახიშვილი ძველი ფეოდალური ნაციონალისტური იდეოლოგიის წარმომადგენელია (მით. გამ. გვ. 38-39) მართალია, ივ. ჯავახიშვილს დამსახურებად უთვლიდნენ საქართველოს ისტორიის რიგი ფაქტების გამომწვეურებას, შეგროვებას, მაგრამ აღნიშნავდნენ, რომ ისტორიული ფაქტების ჩამოყალიბება შეუძლებელია კვლევის მარქსისტული მეთოდების გამოყენების გარეშე, რომ ჯავახიშვილი არ იცნობდა კლასთა ბრძოლის თეორიას, არასწორად ესმის სახელმწიფოს წარმოშობის საკითხი, ამართლებს ფეოდალურ ექსპლოატაციას და სხვა. ვაშაყმაძე თავის ბოლო

შემაჯამებელ გამოსვლაში აღნიშნავს, რომ აქ გამომსვლელები (ასეთები კი მრავლად იყვნენ) ივ. ჯავახიშვილს ახასიათებენ როგორც რეაქციონერს. ის არის ძველი, ფეოდალიზმის წარმომადგენელი, ბრძანებს ვაშაყმაძე, რომელიც ვერ გამოზრდის ახალგაზრდებს სოციალისტური მშენებლობისთვის, რომ გამომსვლელთა ნაწილი აღნიშნავს, რომ პატივს სცემენ ივ. ჯავახიშვილს როგორც მეცნიერს, მაგრამ არ იზიარებენ მის მეთოდს. ასეთი განცხადებები მას მიაჩნია პოლიტიკური ფრაქციის არსებების საბუთად, რომ ჯავახიშვილი და მისი მომხრეები მე-17 საუკუნეში უნდა იყვნენ გადასროლილნი და რომ მათი კრიტიკა არ არის ძნელი, ის აღნიშნავს, რომ ეს არის პროფესორებში არსებული ნაციონალისტური დაჯგუფება, რომ ეს არის ტროცკიზმი, რომელიც იყო ჩვენს პარტიაში, იმ კავშირში, რომელიც ახასიათებს მის მოწაფეებს, რომელნიც იცავენ ივ. ჯავახიშვილს და რომ მისი მოწაფეები აქ შეთქმულები გამოვიდნენ (გვ. 106), რომ არც ერთმა მათგანმა არ მოგვცა დამაკმაყოფილებელი პასუხები კითხვაზე ჯავახიშვილის დაჯგუფებისადმი დამოკიდებულების შესახებ (გვ. 107). რექტორმა განსაკუთრებით მკაცრად გაილაშქრა კომუნისტური პარტიის წევრის ხუნდაძის (?) წინააღმდეგ, რომელმაც ერთი სიტყვაც არ სთქვა მემარჯვენე პროფესურაზე. არაფერი სთქვა ივანე ჯავახიშვილზე, რომელიც მეთაურობს ერთიან ჯგუფს, რექტორმა ბრძანა, რომ ეს არის ტროცკიზმი ჩვენს პარტიაში, იმ კავშირშიც, რომელიც ახასიათებს იმ მოწაფეებს, რომელნიც გამოვიდნენ აქ და დაიცვეს ივანე ჯავახიშვილი (გვ. 104).

რექტორმა კ. ორაგველიძემ თავის საბოლოო გამოსვლაში განსაკუთრებით გააკრიტიკა ს. ჯანაშია, რომელმაც ვერ შეაფასა ჯავახიშვილის მეთოდოლოგია, რომ მას არა აქვს სწორი წარმოდგენა ჯავახიშვილის მეთოდოლოგიაზე (გვ. 304). მართალია, ზოგი გამომსვლელი ცდილობდა ივ. ჯავახიშვილის დაცვას, მაგრამ დამსწრეთა შორის მრავლად იყვნენ მასწავლებლებიც და სტუდენტებიც, რომლებიც მხარს უჭერდნენ რექტორს. ასეთი მძიმე ბრალდებების ვითარებაში უხდებოდათ გამოსვლა ს. ჯანაშიას და ნ. ბერძენიშვილს. სტენოგრაფიულ ჩანაწერებში მათი გამოსვლები რამდენჯერმეა დაფიქსირებული. ერთ-ერთ

გამოსვლაში ს. ჯანაშია აღნიშნავს, რომ ივანე ჯავახიშვილის დამსახურება მხოლოდ საქართველოს ისტორიის ახალი ფაქტების შეკრებით და გამოძიებით არ განისაზღვრება, რომ ჯავახიშვილს აქვს თავისი მეთოდოლოგია, თეორია, დამოკიდებულება საქართველოს ისტორიის მრავალი პრობლემისადმი, ისტორიული მოვლენების შეფასება, შეიძლება ზოგ რამეში არ დაეთანხმო, მაგრამ ის მოვლენებს ისტორიული პროცესის განვითარებაში განიხილავს. ის არის დიდი მეცნიერი, ბრძანებს ნ. ბერძენიშვილი, რომელმაც მნიშვნელოვნად წასწია წინ საქართველოს ისტორიის შესწავლა. ს. ჯანაშია აღნიშნავს, რომ ის იზიარებს გამოთქმულ თვალსაზრისს, რომ ჯავახიშვილი არის ნაციონალისტი, მაგრამ რომ ის არის მიმდევარი იმ ნაციონალიზმისა, რომელიც წინარეგოლუციური საქართველოს განვითარების გარკვეულ ეტაპზე წარმოიშვა და რომელიც დამახასიათებელია იმ საზოგადოებრივი წრისათვის, რომელსაც ივ. ჯავახიშვილი ეკუთნოდა და რომლის მეთაურად მას ილია ჭავჭავაძე მიაჩნია, რომ ივანე ჯავახიშვილი იყო პატრიოტი და ილია ჭავჭავაძის საქმის გამგრძელებელი საქართველოში. პროფ. ჯავახიშვილის შემოქმედება ჩვენი, ახალგაზრდებისთვის, არის მდიდარი მეძვედრეობა, რომელიც მან უნდა შეითვისოს დაძლევისა და კრიტიკული ათვისების გზით (გვ. 220). ამასთანავე ს. ჯანაშია და ნ. ბერძენიშვილი კატეგორიულად უარყოფდნენ მათ რაღაც „ჯგუფის“ წევრებად გამოცხადებას. ნ. ბერძენიშვილი გაკვირვებით კითხულობს, რომ მან თვითონ არ იცის, თუ რომელ დაჯგუფებაშია, არ იცის რომელ დაჯგუფებაში მოათავსა ივ. ვაშაყმაძე.

საბჭოთა ხელისუფლების დროს, ალბათ, არსებობდა ანტისაბჭოური ჯგუფები და მთავრობა მათ ისე უმასპინძლდებოდა, როგორც საჭიროდ ჩათვლიდა. მაგრამ, როგორც ცნობილია, იყო მცდელობა ხელოვნურად შეეკოწიწებინათ „ანტისაბჭოური ჯგუფები“, რათა თავიდან მოეშორებინათ მათთვის არასასურველი პირები.

როგორც გამოქვეყნებული მასალებიდან აშკარად ჩანს, ს. ჯანაშია და ნ. ბერძენიშვილი, რომელნიც მაღალ შეფასებას აძლევენ ივ. ჯავახიშვილს, როგორც მეცნიერს, არ ემიჯნებიან მას, როგორც მას-

წავლებელს, კატეგორიულად უარს ამბობენ იმ რაღაც ანტისახელმწიფოებრივ ჯგუფების წევრობაზე, რომლის ხელმძღვანელობასაც ივ. ჯავახიშვილს აბრალებდნენ, და სხდომებიდან გამოტანილი არასწორი, არ არის გამორიცხული შეგნებურად დამახინჯებული, ინფორმაციის საფუძველზე მის მოწაფეებს მასწავლებლის ღალატი დასწამეს.

მაგრამ მალე ხელისუფლების დამოკიდებულება ივანე ჯავახიშვილისადმი კარდინალურად შეიცვალა.

1937 წელს ის დაინიშნა საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ისტორიის განყოფილების გამგედ, იმავე წელს შოთა რუსთაველის და მისი ეპოქის მუზეუმის დირექტორად, 1938 წელს – მცხეთა-სამთავროს არქეოლოგიური ექსპედიციის ხელმძღვანელად, 1938 წელს აირჩიეს საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს დეპუტატად და უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის წევრად. 1939 წელს – სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსად.

ოფიციალურად არ არის ცნობილი, თუ რატომ მოხდა ცვლილება ივ. ჯავახიშვილისადმი დამოკიდებულებაში. ქართულ საზოგადოებაში არსებობს, აზრი რომ ივ. ჯავახიშვილის შესახებ ცნობა სტალინის მიაწოდა ალექსანდრე სვანიძემ, რომელიც დიდად აფასებდა ივ. ჯავახიშვილს. ალ. სვანიძე იყო სტალინის გარდაცვლილი მეუღლის ძმა, ძველი რევოლუციონერი, გამოჩენილი მეცნიერი, ჟურნალის «Вестник древней истории»-ს ერთ-ერთი დამაარსებელი და პირველი რედაქტორი, გამოქვეყნებული აქვს მნიშვნელოვანი ნაშრომები, მათ შორის ფრიად მნიშვნელოვანი გამოკვლევა საქართველოს ძველი ისტორიის შესახებ. ცნობილი იყო, რომ სტალინი მას პატივს სცემდა, (თუმცა 1942 წელს ის რეპრესირებულ იყო). მოსაზრებას ალ. სვანიძის როლის შესახებ ივ. ჯავახიშვილისადმი დამოკიდებულების შეცვლაში მხარს უჭერს ივ. ჯავახიშვილისა და ალ. სვანიძეს შორის არსებული მიმოწერა.

ბუნებრივია, ივ. ჯავახიშვილისათვის მიწოდებულმა ცნობამ დაძაბა ურთიერთობა მასსა და ს. ჯანაშიას შორის, რასაც, როგორც ერთხელ ბ-ნ სიმონის მეუღლემ ქ-მა მართამ მითხრა, ის ძალიან განიცდი-

და. მაგრამ 1938 წელს ეს ურთიერთობა აღდგა. 1938 წლის ზაფხულში ს. ჯანაშია ოჯახთან ერთად ისვენებდა კიკეთში, იქვე, კიკეთში ისვენებდა ივ. ჯავახიშვილი თავის ოჯახთან ერთად. მოულოდნელად ის თავის ოჯახის წევრებთან ერთად ეწვია ს. ჯანაშიას. რა მოხდა 1936 და 1938 წლებს შორის. შესაძლებელია, ეს იყო ივ. ჯავახიშვილის დიდბუნებობის შედეგი, მაგრამ, ამასთან, ჩნდება აზრი, 1938 წელს ივ. ჯავახიშვილი, უზენაესი საბჭოს დეპუტატია და იქნებ მამინ მას უფლება მიეცა გაცნობოდა არქივში საიდუმლოდ დაცულ მასალებს და მისთვის ცნობილი გახდა, როგორ ახასიათებდნენ მას მისი მოწაფეები, საკუთრივ სიმონ ჯანაშია, რას გაემიჯნენ ისინი, კარგად მიხვდა, თუ რისი დაბრალებაც სურდათ მათთვის. სამწუხაროდ, არ არის ცნობილი, ჰქონდათ თუ არა მათ ერთმანეთთან ამ საკითხზე საუბარი.

1976 წელს ივანე ჯავახიშვილის დაბადების 100 წლის იუბილის აღნიშვნა გადაწყდა. მოწვეულ იყვნენ სტუმრები, მათ შორის უცხოელებიც. თბილისში ჩატარებული ღონისძიებათა შემდეგ, რაც ძალიან ფართოდ აღინიშნა, გავემგზავრეთ ზოვლეში, ივ. ჯავახიშვილის მშობლიურ სოფელში, სადაც მის სახლ-მუზეუმში გრძელდებოდა იუბილის აღნიშვნა. თბილისიდან გასვლის შემდეგ გზაზე გამოსული იყო ხალხი ყვავილებით, მთელი გზა ტაშს გვიკრავდნენ თუ სადმე შევჩერდებით, მოდიოდნენ მანქანებთან, ყვავილებს, ხილს გვაწვდიდნენ. მე მანქანაში ვიყავი ცნობილი ბულგარელი მეცნიერის, ხელოვნებათმცოდნე, ელკა ბაკალოვასთან ერთად. ქ-ნი ბაკალოვა საგანგებოდ იკვლევდა ბიზანტიის იმპერიაში არსებულ პეტრიწონის მონასტრის ისტორიას. გამოქვეყნებული აქვს რამდენიმე ნაშრომი. ზოგი სხვა მკვლევარისგან განსხვავებით (ძირითადად სომხები და მათი მომხრეები), ის მეცნიერულად ასაბუთებდა, რომ პეტრიწონის მონასტერი დაარსებულია ბიზანტიის საიმპერატორო კარზე მოღვაწე, დიდი მოხელის, ქართველი დიდბუნის, გრიგოლ ბაკურიანის ძის მიერ და ის ქართული კულტურის მნიშვნელოვანი ცენტრია. ქ-ნი ბაკალოვა გაცემული იყო ხალხის დამოკიდებულებით ივანე ჯავახიშვილის იუბილისადმი, მე არაერთგზის დავსწრებივარ დიდ მეცნიერთა სხოვნისადმი მიძღვნილ ღონისძიებებს,

როგორც ჩემს სამშობლოში, ისე სხვა ქვეყნებში, მაგრამ ასეთი საყოველთაო ზეიმი არსად მინახავს, ასეთი ღინისძიებები იქ სპეციალისტთა ვიწრო წრეში ტარდება, ჩემი გაოცება გამოიწვია იმან, როდესაც ფილარმონიაში საზეიმო სხდამა ტარდებოდა, ხალხი ქუჩაში იდგა და მოსაწვევ ბარათებს თხოულობდნენ, მითხრა მან.

ჩვენთვის ივანე ჯავახიშვილი არ არის მხოლოდ დიდი მეცნიერი, ის დიდი ეროვნული მოღვაწეა, ქართული ეროვნული განათლების, ქართული ეროვნული მეცნიერების ცენტრის დამაარსებელი, სადაც დასაბამი მიეცა რიგი უმაღლესი სასწავლებლების, ქართული ეროვნული მეცნიერებათა აკადემიის შექმნას, სადაც თაობები აღიზარდნენ, ის ჩვენთვის ეროვნული მეცნიერების ქომაგი და დამცველია.

100 წლის იუბილესთან დაკავშირებით შეიქმნა საიუბილეო კომისია, რომელის თავმჯდომარე იყო საქართველოს უმაღლესი პრეზიდიუმის თავმჯდომარე აკად. გიორგი ძოწენიძე. საიუბილეო კომისიის წევრები იყვნენ: აკაკი შანიძე, სიმონ ყაუხჩიშვილი, არნოლდ ჩიქობავა და სხვა ცნობილი მეცნიერები, უნივერსიტეტის რექტორი დავით ჩხიკვიშვილი. მეც მქონდა პატივი ვყოფილიყავი საიუბილეო კომისიის წევრი. კომისიის პირველივე სხდომაზე, როდესაც დაისვა საკითხი რა ღონისძიებები უნდა გატარებულიყო საიუბილეოდ, გამოვთქვი სურვილი უნივერსიტეტს მინიჭებოდა მისი დამაარსებლის, ივანე ჯავახიშვილის სახელი, რის წინააღმდეგად გაილაშქრა კომისიის წევრმა მაღალი რანგის პარტიულმა მუშაკმა პავლე გილაშვილმა. რომელმაც ბრძანა რომ უნივერსიტეტი სტალინის სახელობისაა. როდესაც მე შევეკამათე და ვთქვი, რომ მართალია, უნივერსიტეტს ეწოდებოდა „სტალინის სახელობის“, მაგრამ უკვე რამდენი წელია მას ასე აღარ უწოდებენ, მან ჩემს საწინააღმდეგოდ აღნიშნა, რომ არ არსებობს დადგენილება ამ სახელწოდების გაუქმების შესახებ და საკითხი მოიხსნა. თბილისის უნივერსიტეტისათვის ივანე ჯავახიშვილის სახელის მინიჭების საკითხი, დიდი ხნის შემდეგ 1988 წელს დააყენა აკად. თამაზ გამყრელიძემ უნივერსიტეტის დაარსების 70 წლისთავისადმი მიძღვნილ საიუბილეო სხდომაზე. მართალია ამის მოწინააღმდეგენი მაშინაც იყვნენ, პირველ

რიგში ისევ ბ-ნი პავლე გილაშვილი, მაგრამ საკითხი განხილულ იქნა მრავალ ინსტანციაში, აგრეთვე უნივერსიტეტის ფაკულტეტების სამეცნიერო საბჭოების სხდომებზე. 1989 წელს უნივერსიტეტის დიდი სამეცნიერო საბჭოს სხდომაზე, სადაც საბჭოს წევრებმა აკად. თამაზ გამყრელიძის წინადადებისადმი თავისი დამოკიდებულება ერთხმად, ფეხზე აღდგომით და ტაშით დაადასტურეს და უნივერსიტეტს მიენიჭა მისი დამაარსებლის ივანე ჯავახიშვილის სახელი.